

Børsens ABC

Aksje||Norge

Kristin Skaug
Daglig leder

@AksjeNorge

DU TRENGER IKKE Å VÆRE MILLIONÆR FOR Å HANDLE AKSJER...

(DET HOLDER MED EN 100-LAPP, FAKTISK)

TROR DU AT DIN ARBEIDSGIVER
FINNES OM 1 MÅNED?

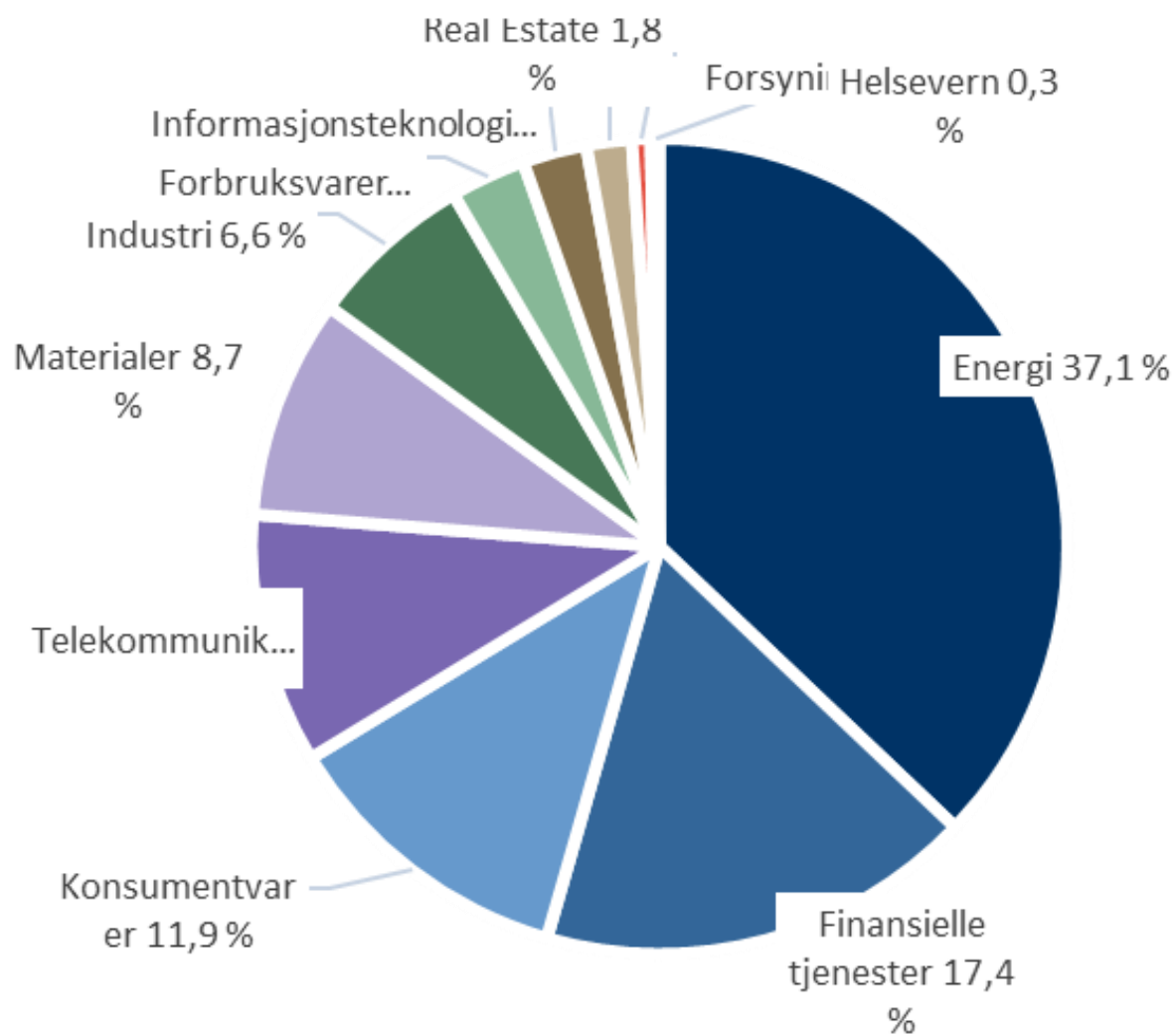
OM 1 ÅR?

OM 5 ÅR?

DE ALLER FLESTE BEDRIFTER
ETABLERES FOR Å
TJENE PENGER OG DERMED
SKAPE OVERSKUDD TIL SINE EIERE

#verdiskapning

Andel av samlet markedsverdi

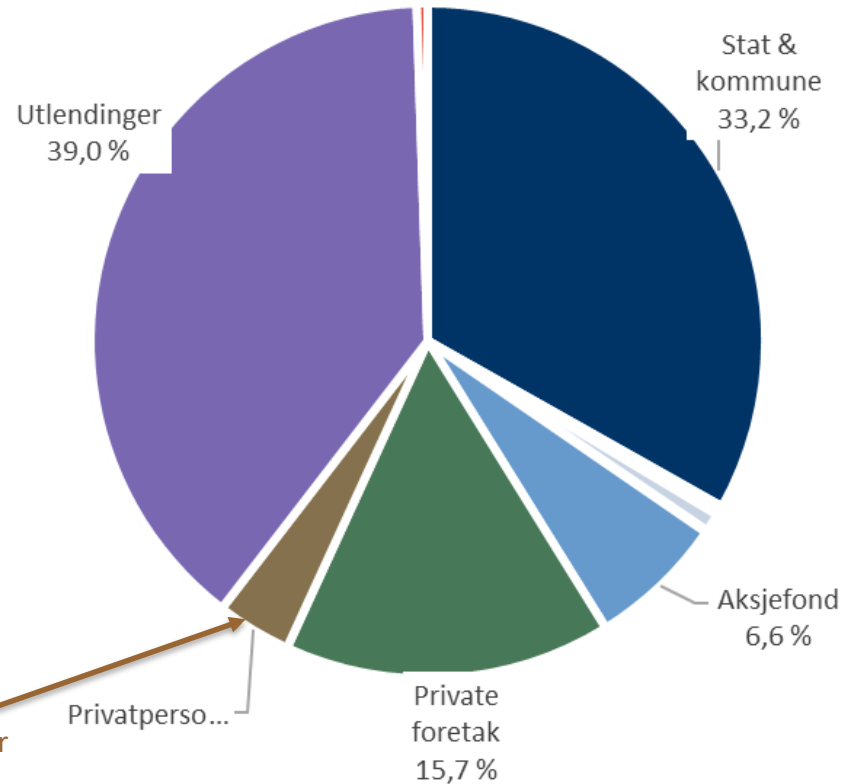

Sektor	Info	Ticker	Navn	Markedsverdi (MNOK)
🔥		EQNR	Equinor	550 462,27
📶		TEL	Telenor	251 964,62
🏦		DNB	DNB	242 023,16
🚚		YAR	Yara International	109 287,94
🛒		MOWI	Mowi	107 869,37
🔥		AKERBP	Aker BP	90 146,59
🏦		GJF	Gjensidige Forsikring	89 072,10
🛒		ORK	Orkla	80 644,65
🚚		NHY	Norsk Hydro	65 258,57
🛒		SALM	SalMar	46 561,21
📶		ADEB	Adevinta ser. B	39 420,29
🏦		AKER	Aker	36 020,21
🏭		TOM	Tomra Systems	35 819,14
🛒		LSG	Lerøy Seafood Group	33 977,86
📶		SCHB	Schibsted ser. B	32 951,83
📶		ADEA	Adevinta ser. A	32 755,21

DET HANDLES NORSKE AKSJER FOR
200.000 KRONER I SEKUNDET

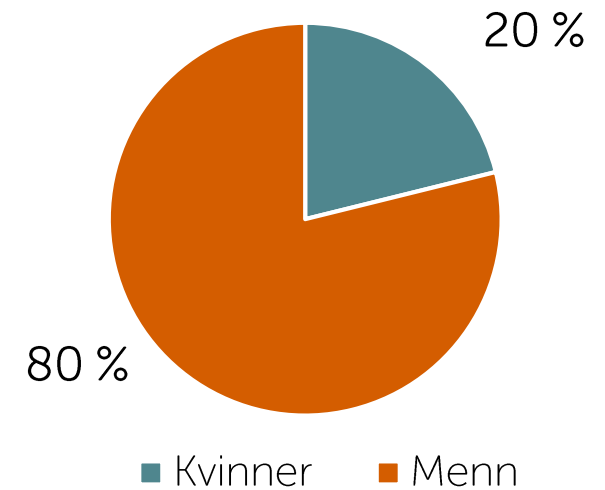
MER ENN 5 MRD. KRONER HVER DAG
FORDELT PÅ 130.000 HANDLER

Hvem eier aksjer?

375.000 nordmenn eier aksjer verdt ca 100 milliarder kroner

VERDIFORDELING PORTEFØLJER (KJØNN)

2,8%

AV NORGES BEFOLKNING
ER **KVINNER** SOM
EIER AKSJER PÅ BØRSEN

#verdiskapning

Typiske kvinne aksjer

- Gyldendal
- Sparebanker og utbytte-aksjer
- «de store»

Kvinner holder seg «unna»:

- Sjømat, energi o.l.

**DU ER ET
VANDRENDE
AKSJEMARKED**

D&G
DOLCE & GABBANA®

BOEING

H&M

BOSE

norwegian

NETFLIX

DNB

**DU ER ET
VANDRENDE
AKSJEMARKED**

amazon

zalando

LERØY

Tropicana

TOMRA

**AKSJER ER DIREKTE INVESTERINGER
I ET AKSJESELSKAP**

**AKSJEFOND ER EN SAMLING
AV AKSJER**

TENK PÅ AKSJEFOND SOM ET GARDEROBESKAP:

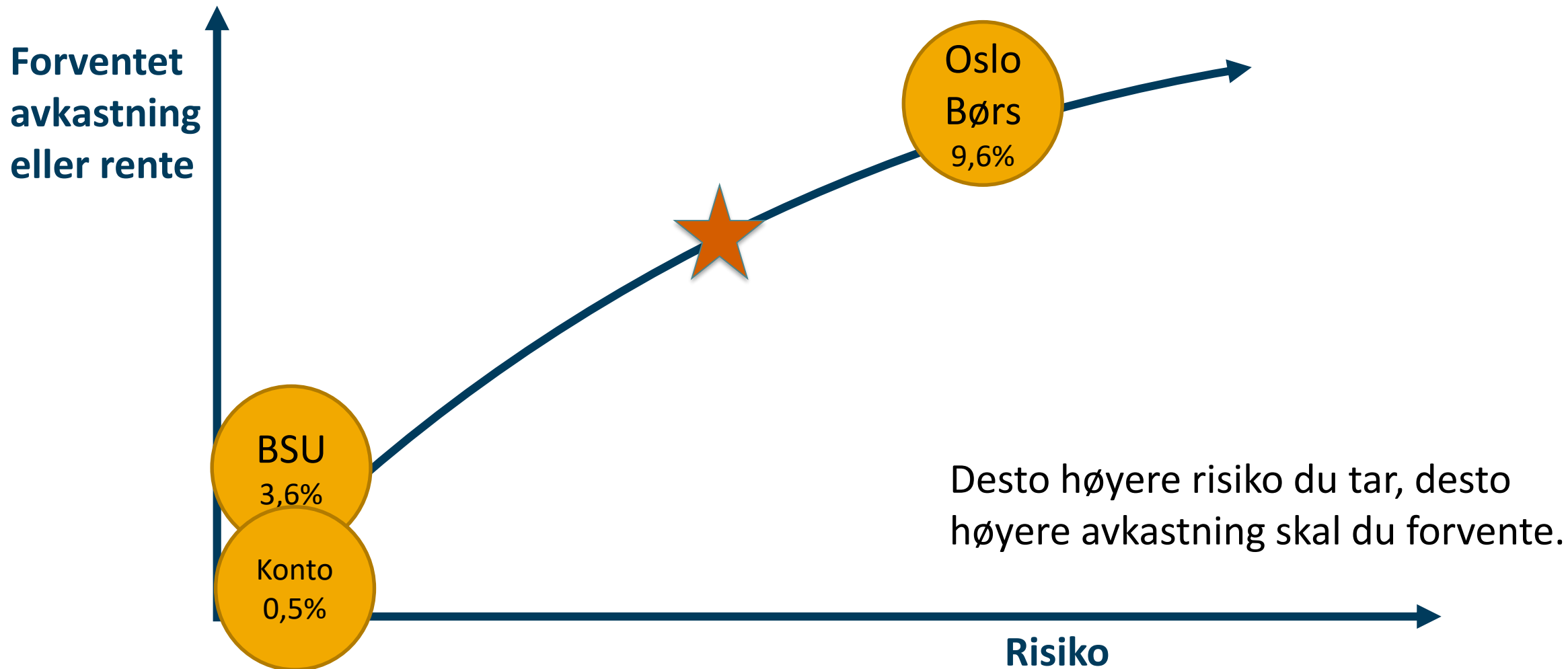
- DU HAR NOEN **BASIS**PLAGG
- NOE DU **INTERESSERER** DEG SPESIELT FOR
- NOE DU BRUKER TIL **SPESIELLE FORMÅL** (TRENING?)

- DU HAR EN PORTEFØLJE MED PLAGG SOM DEKKER ULIKE BEHOV.

RISIKO

ALT HANDLER OM Å **FÅ BETALT**
FOR DEN RISIKOEN DU TAR!

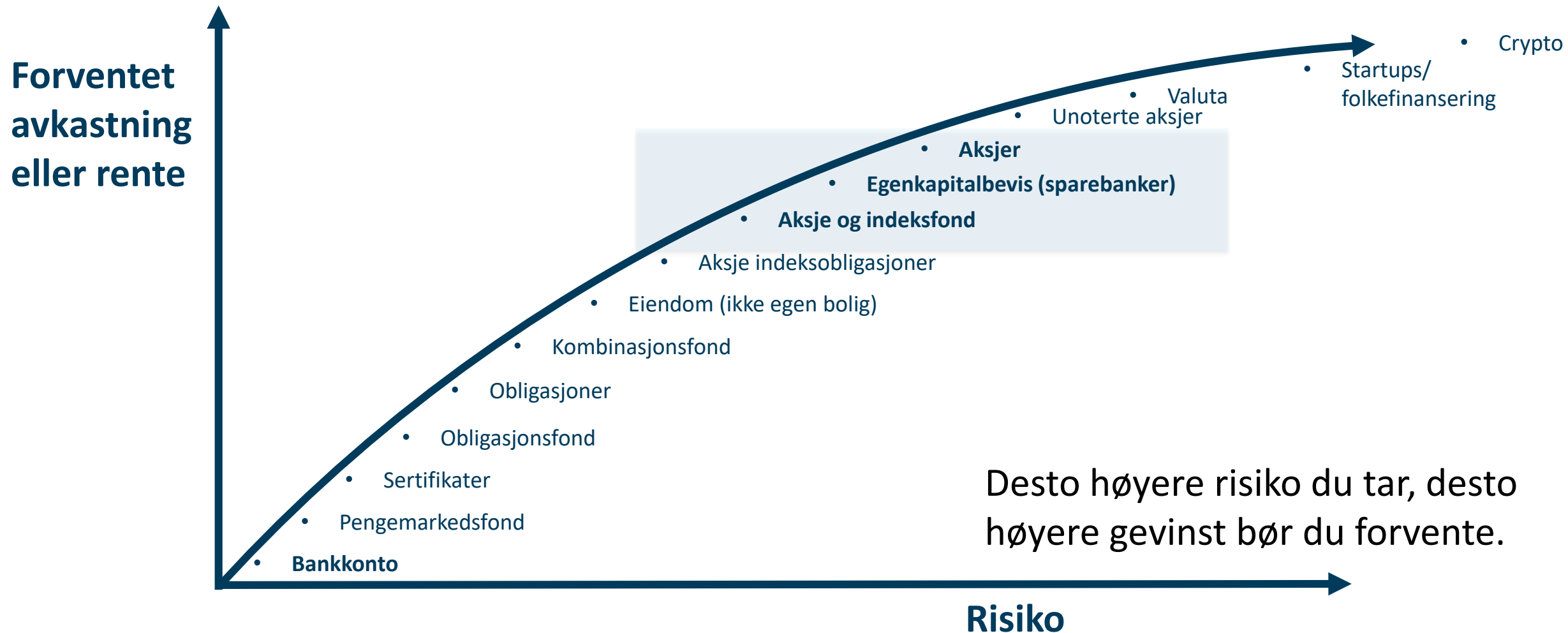
HVA TJENER DU PÅ SPARINGEN DIN?

Husk at historisk avkastning ikke er noen garanti for fremtidig avkastning.

DINE SPAREALTERNATIVER

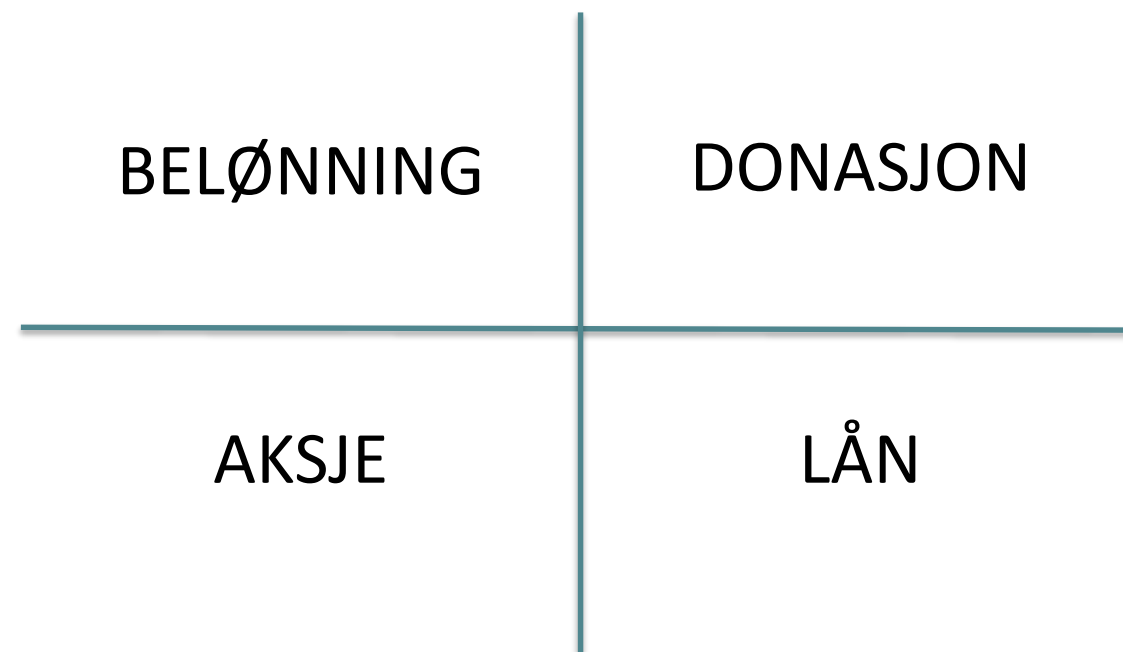
- får du betalt for risikoen du tar? (les: Risikopremie)

Husk at historisk avkastning ikke er noen garanti for fremtidig avkastning.

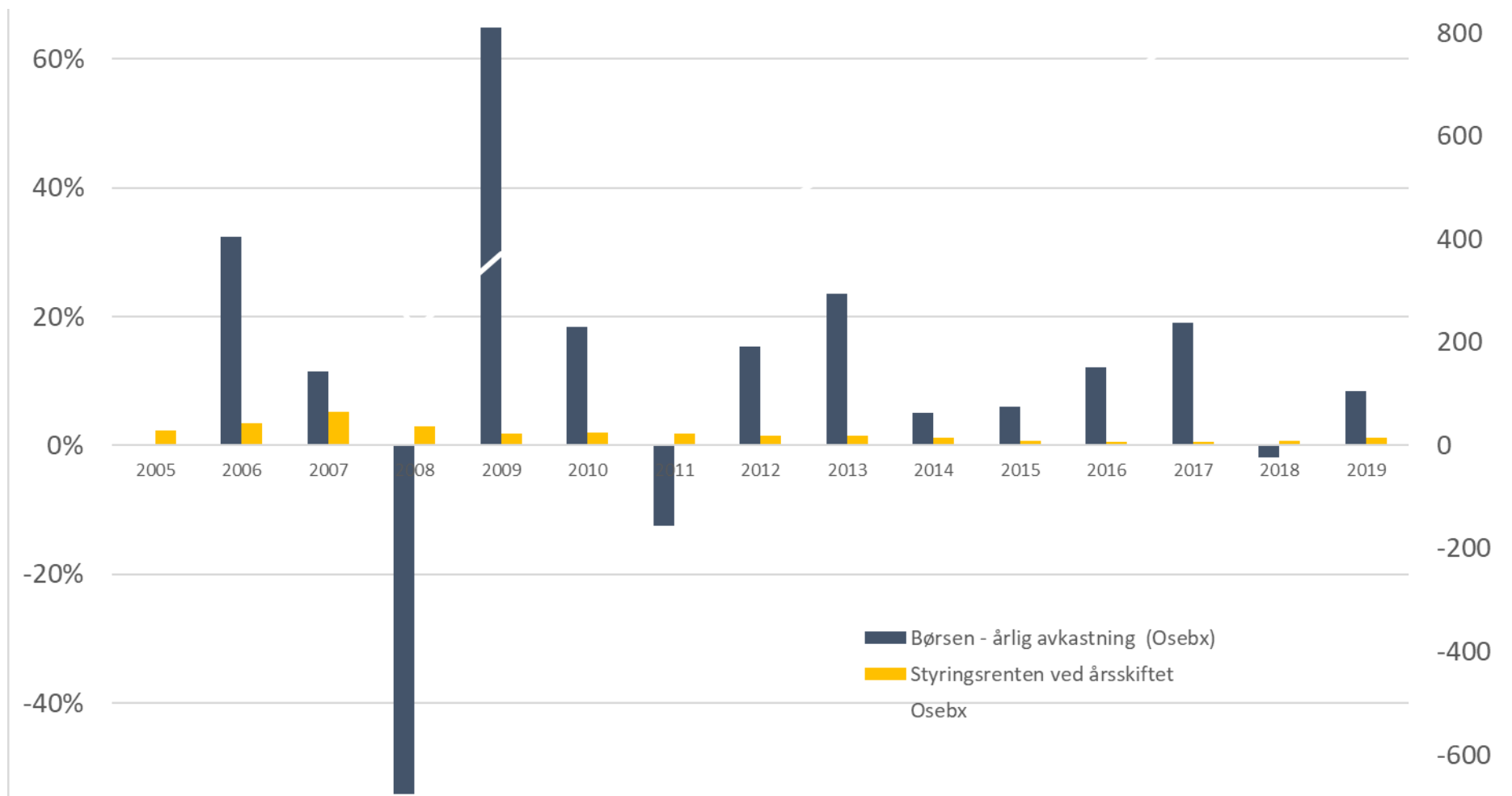
FOLKEFINANSIERING

- Folkefinansiering, en måte for selskapet å skaffe kapital for videre drift og vekst
- Typisk selskaper som er i en **oppstartsfas**e, noen helt ferske, andre allerede godt i gang
- Dette er investeringer med **betydelig høyere risiko**.
- Blant erfarne investorer utgjør dette en **bitteliten andel** av totale verdier
- Ofte bidrar du også med egen kunnskap

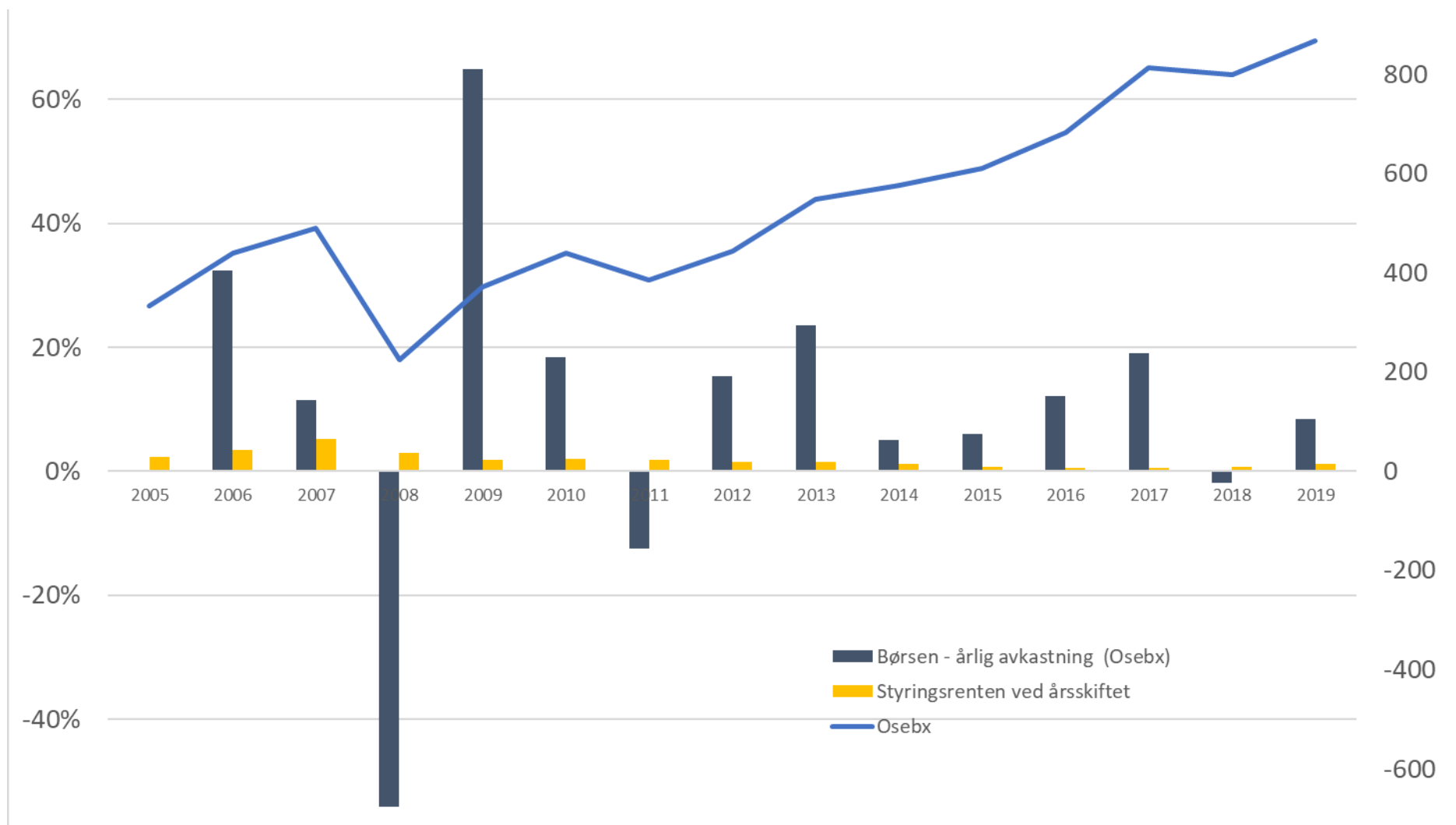

Skissen: Around ved Camilla Andersson

OSLO BØRS OG STYRINGSRENTEN

OSLO BØRS OG STYRINGSRENTEN

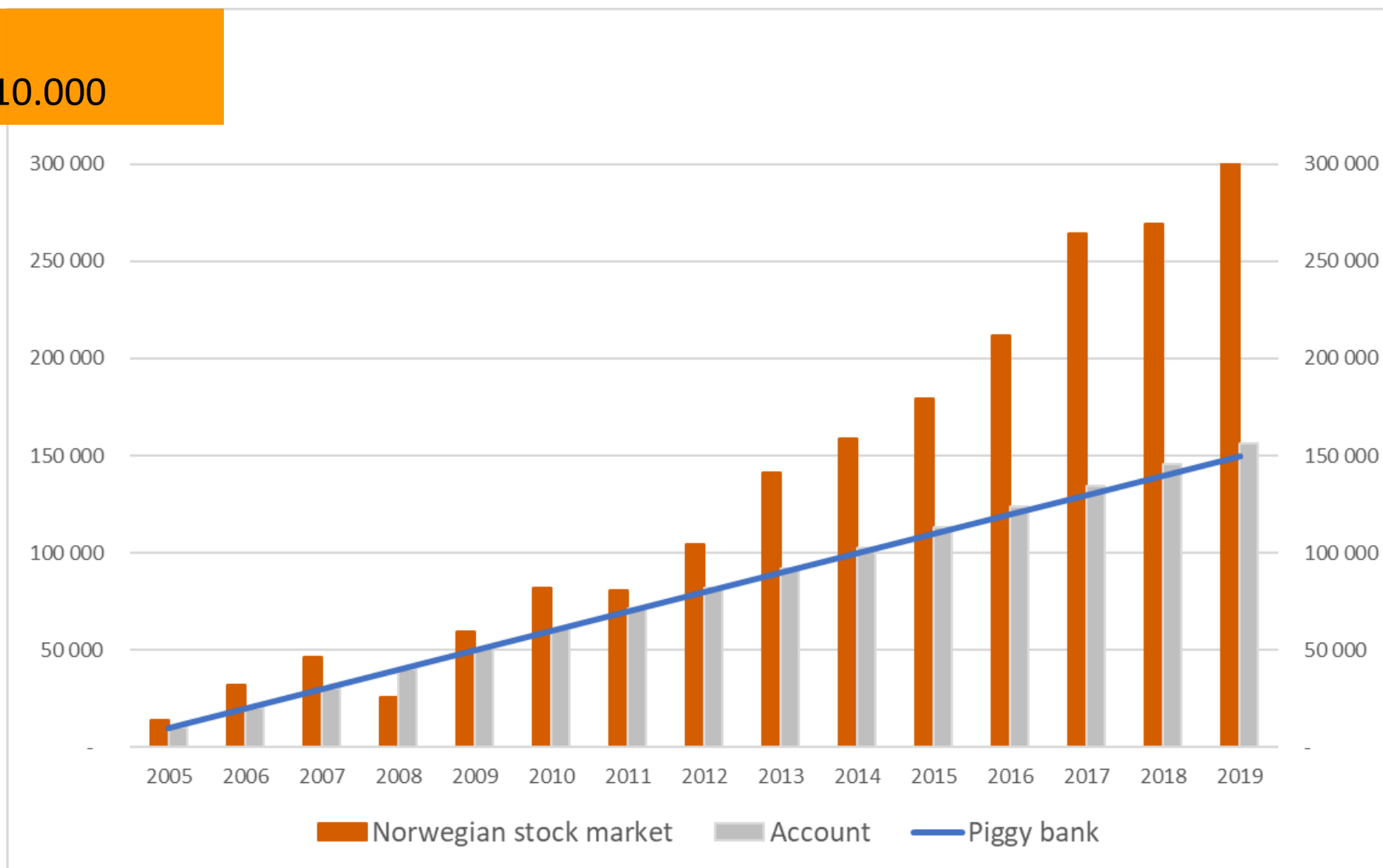
LA KAPITALEN ARBEIDE FOR DEG

- SÅ SLIPPER DU Å ARBEIDE SÅ MYE
FOR KAPITALEN

#DerforBlirDeRikeRikere #RentesRenteEffekten

AKSJER SLÅR KONTO OVER TID

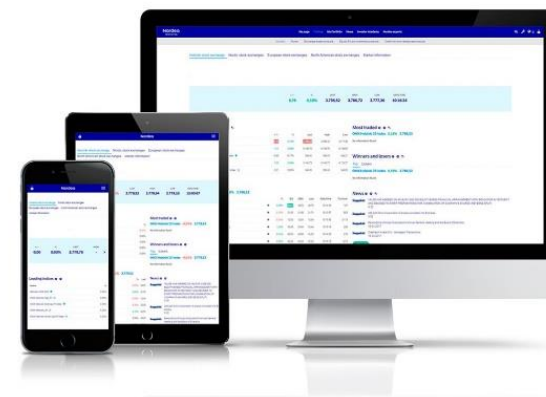
Eksempel:
Årlig sparing: kr 10.000

Husk at historisk avkastning ikke er noen garanti for fremtidig avkastning.

For å kunne handle: Bankid => bli kunde!

1. De fleste bankene har netttjenester for både fond og aksjer , men du må bli kunde først. Bruk BankID og du er kunde på et blunk!
2. De fleste fondsforvalterne har kjappe og enkle løsninger for å bli kunde direkte hos dem. Bruk BankID!
3. Nettmeglerne er lette å bli kunde med BankID på
4. Kjapp aksiehandel: «Alle» har en spareapp eller investor-app

AKSJER I PRAKSIS

- **Velg flere** enn en aksje for å redusere risikoen. Anbefalingen er 6-8 ulike aksjer
- Du kan kjøpe bare én aksje av gangen, men ...
- Beregne **kurtasjen**. Skal du spare for små beløp i aksjer er det i de fleste tilfeller rimeligere med aksjefond
- **Oppgjør** skjer om 2 dager
- Børsen er åpen 09:00-16:30
- Du kan ikke handle for mer enn du har dekning for.

Følg ukesporteføljen i DN hver tirsdag

AKSJER – kjekt å vite

- Du kan ikke handle for mer enn du har (eller har definert gjennom aksjekreditt)
- Man snakker om **risikoen for å tape** i aksjer: Saken er at det handler om at verdien svinger som ved boligen din. **Det er først når du selger at en eventuell verdireduksjon realiseres** hvis du har hatt markedet imot deg.

Kjekt å vite om handel i aksjer

- Du kan handle på nett og mobil når det passer deg. Handel foregår i børsens åpningstid.
- Aksjer har T+2 dager oppgjør

Det betyr eksempelvis:
Onsdag: Kjøper aksjer
Fredag: Penger går ut av din konto; Aksjer inn på din VPS eller ASK-konto
- Du kan ikke handle for mer enn du har dekning for (såfremt ikke du har kreditt)
- Hvert kjøp eller salg medfører en kostnad kalt **kurtasje**. Kurtasjen beregnes som en %-sats av ditt kjøp. De fleste har et minimumsgebyr så handler du for små volum (f.eks. for bare 100-lapper) kan dette blir %-vis dyrt og gå ut over avkastningen din. Kurtasjen er hos de rimeligste på ca 0,004% og minstekurtasje fra 1-39 kroner.
- Angrer du? Du kan kjøpe eller selge med en gang. Så lenge du er i likvide (populære) aksjer, er dette lett.

Børsens åpningstider 09:00-16:30

Børsens åpningstider

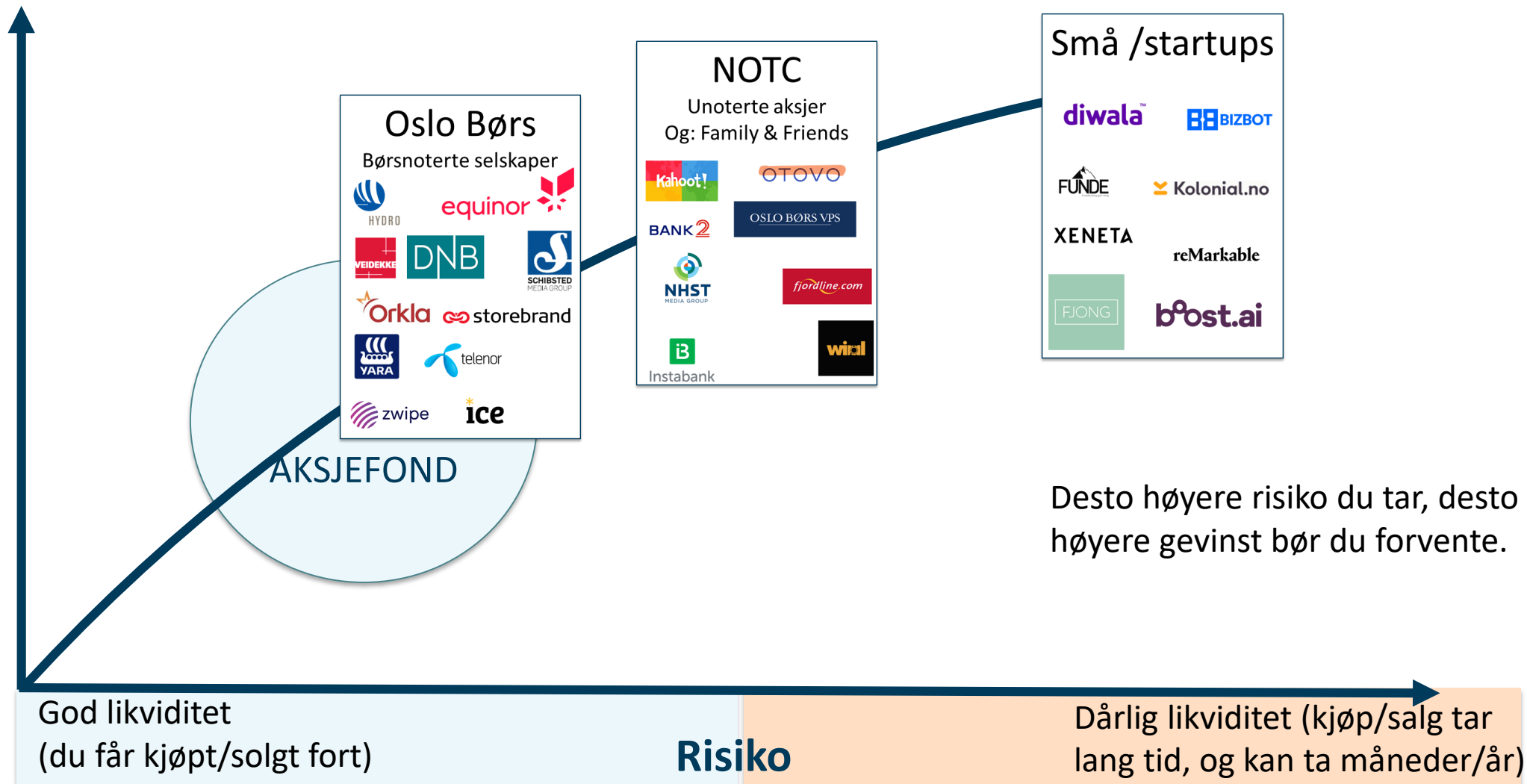
- Før kl 09:00 «Før-børs»:
legge inn ordre og de synes i systemet
- Kl 09:00 Åpningsauksjon og åpning. Matching av ordre. Dagens første handel.
- Kl 16:20: Automatisk handel stanser
- Kl 16:20-16:25 Fortsatt mulig å legge inn ordre
- Kl 16:30 Slutt-auksjon og sluttkurs. Dagens siste handler utføres.
25% av omsetningen er indeksfond!
- Kl 16:30: Børsen er stengt.

« Det er lett å ta for gitt at all handel skjer digitalt

DINE AKSJE-ALTERNATIVER

Forventet
avkastning
eller rente

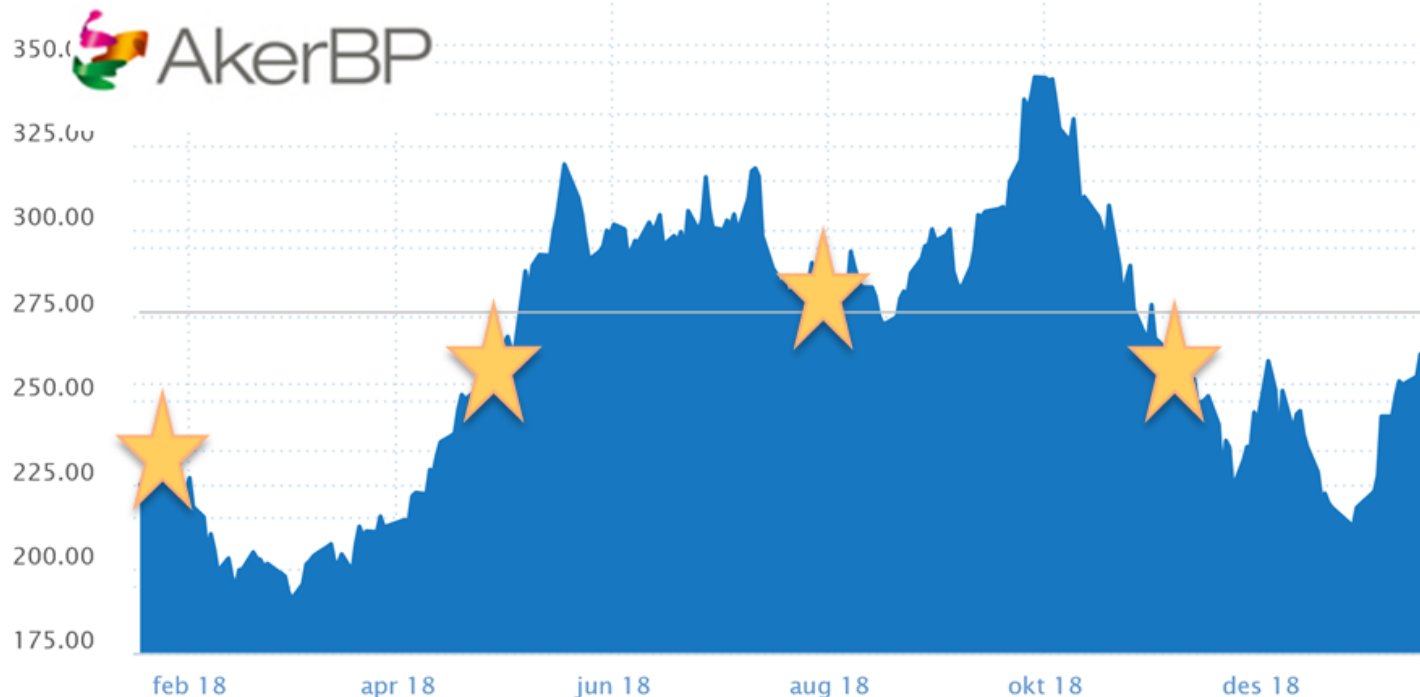
Desto høyere risiko du tar, desto høyere gevinst bør du forvente.

God likviditet
(du får kjøpt/solgt fort)

Risiko

Dårlig likviditet (kjøp/salg tar lang tid, og kan ta måneder/år)

Aksjeavkastning er mer enn kursutvikling

I 2018 har Aker BP hatt fire utbytte-utbetalinger til sine aksjonærer på 0,3124 USD pr aksjer.

Eksempel

Eksempel: Kjøpte 100 aksjer på kurs 205 2.januar 2018, Solgte 17.jan 2019 på 275 kr
Kjøpesum= $100 \times 205 = 20.500$ Betalte kurtasje $0,004\% = 0,82\text{kr} \Rightarrow 1\text{kr}$ (Nordea)
Salgssum = $100 \times 275 = 27.500$ Betalte kurtasje $0,004\% = 1,10\text{kr}$ (Minstekurt= 1 kr)
Mottatt 4 utbytter a 0,3124usd pr aksje:
1 utbytte= $100 \times 0,3124\text{USD} = 31,24\text{ usd} \Rightarrow \text{ca kroner } 312,44 \times 8,55 = 267\text{ kroner}$
4 Utbyttebetalinger på til sammen 1068 kr på en 20.500 investeringer = 5,2% direkte avkastning

Beregnet avkastning fra 2.januar 2018 til 17.januar 2019 (avrundet):
4 utbytter = $4 \times 267\text{kr} = 1.068\text{ kr}$ + Kursutvikling $275 - 205 = 70\text{ kr} \times 100\text{ aksjer} = 7.000\text{ kr}$
Avkastning: $1.068 + 7.000 - 2,1\text{ kr i kurtasje} = 8.066\text{ kroner} = 39,3\%$ i avkastning

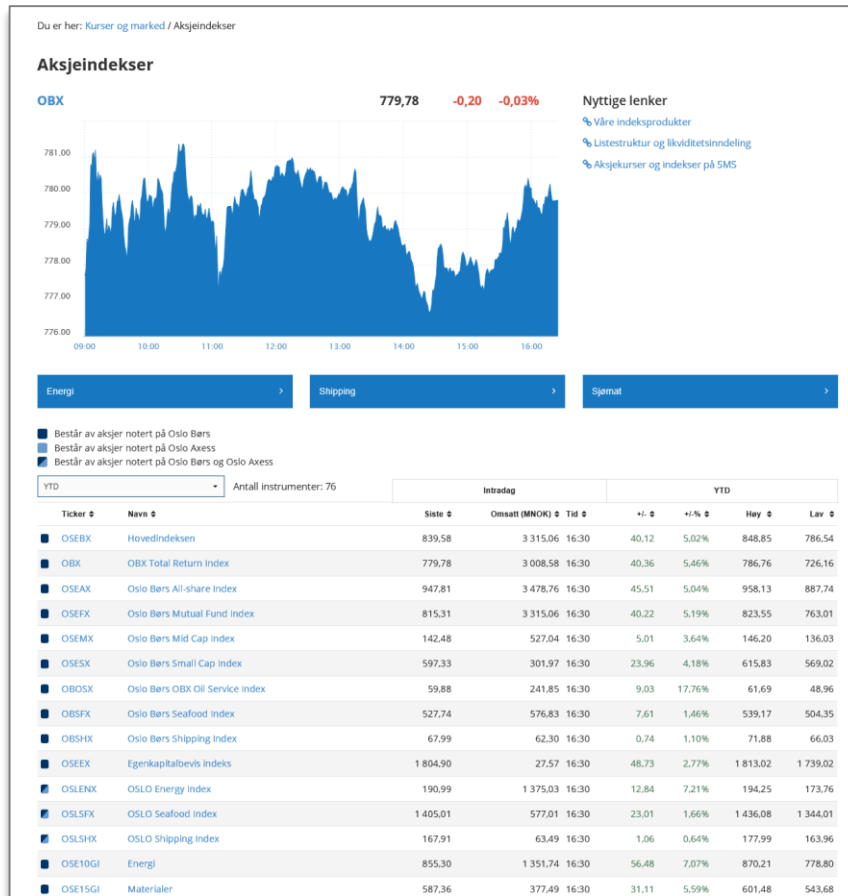
I dette eksempelet ga kursutviklingen deg en avkastning på 34%.
I tillegg fikk du utbytte tilsvarende 5,2%.

Dermed ser vi hvor viktig et selskaps utbytte-politikk kan være for avkastningen.

Indekser på Oslo Børs

På Oslo Børs nettsider kan du følge med på de viktigste indeksene.

Her ser du også hvilke selskaper som tilhører hvilken sektor / indeks. www.ose.no

OSEBX = Hovedlisten = den alle/media bruker

OBX = 25 mest omsatte aksjene på Oslo Børs. Målt i kronevolum.

OSLENX = Oslo Børs **Energi** indeks. Inkluderer mindre selskaper på Oslo Axess også

OSLSFX = Oslo Børs **Sjømat** indeks. Inkluderer mindre selskaper på Oslo Axess også

OSLSHX = Oslo Børs **Shipping** indeks. Inkluderer mindre selskaper på Oslo Axess også

OSEAX = Hovedlisten inkl. statens eierandeler. Siden Statens aksjer ikke omsettes, pleier ingen følge denne indeksen.

Slik finner du frem til indeksene på www.ose.no

The image shows a screenshot of the Oslo Børs website. The main header includes the logo 'OSLO BØRS OSLO STOCK EXCHANGE', language settings ('English'), user profile ('Min side'), and a search bar. A 'Meny' button is circled in orange. Below the header, there is a ticker for OSEBX with a price of 839,58 and a change of -0,07%. A line chart shows the price movement over time. To the right, a navigation menu is open, listing various market categories. The 'Aksjeindekser' option is highlighted with a blue bar and an arrow pointing to it. To the right of the menu, the text 'Se indekser/ sektorene på Oslo Børs' is displayed.

OSLO BØRS
OSLO STOCK EXCHANGE

TICKER OSEBX

SISTE 839,58 -0,07%

Meny

Kurser og markedsoversikt

Aksjekurser

Fondskurser

Selskapsmeldinger (Newsweb)

Derivatkurser

Obligasjonskurser

Grønne obligasjoner

Kurser og marked

Aksjer

Egenkapitalbevis

Aksjeindekser

Obligasjonsindekser

Obligasjoner

Nibor

Tegningsretter

ETP-er

Derivater

Warrants

Fond

Se indekser/ sektorene på Oslo Børs

AKSJEFOND I PRAKSIS

- Aksjefond er en **samling** av aksjer.
- Har et tydelig **mandat** (regler)
- Som regel gratis å kjøp/selge
- **Årlig forvaltningsgebyr**
- **Minste kjøpesum kr 100**
- **Aktivt forvaltede** fond styres av en person med sterke meninger, skal slå en indeks og er dyrere
- Passive fond kalles også **Indeksfond** og følger en indeks, og blir dermed rimeligere

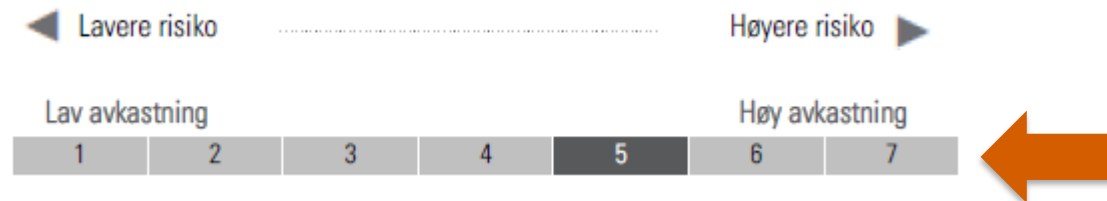

SJEKK FAKTA FOR AKSJEFOND

- Fondsprofil
- Målsetting
- Referanseindeks
- Risiko-vurdering
- Aktiv vs passiv forvaltning (indeksforvaltning)
- Kostnader og gebyrer
- Historisk avkastning
- Bærekraft

Referanseindeks: Fondets utbyttejusterte referanseindeks er MSCI World Index. Referanseindeksen består av om lag 1600 selskaper, mens fondet normalt har 55-70 selskaper i sin portefølje. Fondets avkastning vil over tid kunne avvike betydelig fra referanseindeksen.

GEBYRER FOR DENNE ANDELSKLASSEN

Engangsgebyrer som belastes før eller etter at du investerer.

Tegningsgebyr	0,00%
Innløsningsgebyr	0,00%

Gebyrer som belastes andelsklassen i løpet av et år

Løpende kostnader	1,40%
-------------------	-------

Gebyrer som belastes andelsklassen under spesielle omstendigheter

Resultatbasert honorar	Ingen
------------------------	-------

Kjekt å vite om handel med fond

- Du kan legge inn ordre om kjøp eller salg på nett og mobil når det passer deg. Handel skjer en gang i døgnet, ofte før kl 09:30 (sjekk hva som gjelder i din bank/forvalter).
- Fond har som regel 2-3 dagers oppgjør og følgende skjer
 - Mandag før kl 09:30: Du legger inn ordre om kjøp av fond
 - Mandag etter 0930: Forvalteren teller over hvor mange som kjøper og selger, og går ut i markedet og justerer til fondet sitt.
 - Kursen på disse aksjene vet man kanskje ikke før tirsdag morgen pga ulike tidssoner (USA, Asia vs Europa).
 - Onsdag: Normalt dagen du bør se kjøpet ditt av fond i nettbanken.
- Du kan ikke handle for mer enn du har dekning for (såfremt ikke du har kreditt)
- De færreste tar kjøps eller salgsgebyrer lengre. MEN alle fond belaster et **årlig forvaltningsgebyr** som er en %sats av din til enhver tid verdi i fondet. Allikevel: Dette gebyret fordeles på alle årets dager, slik at du betaler kun for de dagene du er inne i fondet. Aktivt forvaltede fond tar ca 1,2-3% mens indeksfond ligger lavere.
- Angrer du? Inntil ordren er utført, kan du slette og endre.

«Nøkkelinformasjon» er informasjon knyttet til hvert fond som kan være lurt å lese for å forstå mer om fondet. De fleste forvaltere krever at du sier du har lest før du får lov å handle.

DNB Global

Største plasseringer

Beholdning	Sektor	Land	%
Alphabet Inc A	 Teknologi	USA	4,31
Johnson & Johnson	 Helsevern	USA	3,28
Royal Dutch Shell PLC Class A	 Olje & Gass	Storbritannia	2,99
Prudential PLC	 Finans	Storbritannia	2,99
Oracle Corp	 Teknologi	USA	2,78
Anadarko Petroleum Corp	 Olje & Gass	USA	2,77
Visa Inc Class A	 Finans	USA	2,72
Bank of America Corporation	 Finans	USA	2,69
Tractor Supply Co	 Konsumentvarer	USA	2,61
Sanofi SA	 Helsevern	Frankrike	2,51

⊕ Økning ⊖ Reduksjon ✨ Ny beholdning siden siste portefølje

HVORFOR SNAKKES DET SÅ MYE OM **GEBYRER** PÅ SPARING?

- **KURTASJE ER FOR AKSJER**
 - **ÅRLIG FORVALTNINGSGEBYR PÅ AKSJEFOND**
- **BEGGE DELER SPISER AV DIN GEVINST**

AKSJEKURTASJE ER ET GEBYR DU BETALER HVER GANG DU KJØPER ELLER SELGER EN AKSJE

- EN % AV KJØPESUM
- OFTE OPPGIS EN MINIMUMS-KURTASJE OG EN MAKS-KURTASJE
- PASS PÅ AT DU IKKE INVESTERER FOR SMÅ BELØP SLIK AT KURTASJEN SPISER OPP AVKASTNINGEN DIN!

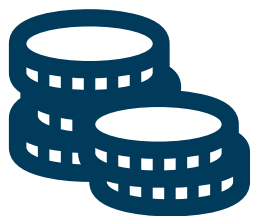

AKSJEKURTASJE

SJEKK PRISLISTEN

- DE FLESTE TILBYR:
 - KURTASJE TIL 0,035% - 0,15 %
 - MINSTEKURTASJE 1 - 95 kr
 - MAKSKURTASJE KR 99 – TIL UENDELIG

 Divider minstekurtasjen (kr) på kurtasje-satsen: Da får du minimumsbeløp du bør investere for ved hver handel

ÅRLIG FORVALTNINGSHONORAR ER ET GEBYR DU BETALER PÅ FONDS-SALDOEN

- EN ÅRLIG %-SATS
- DU BETALER KUN FOR DE DAGENE DU EIER FONDET
- GEBYRET DELES I PRINSIPP PÅ 365 DAGER OG BELASTES DAGLIG GJENNOM KURSEN PÅ FONDET
- INDEKSFOND KOSTER SOM REGEL 0,15 %-0,40 %
- AKTIVE AKSJEFOND KOSTER SOM REGEL 1,20 % -2,00 %

DITT AKSJEUNIVERS

230

BØRSNOTERTE
AKSJER

43

UNOTERTE
AKSJER (NOTC)

500+

AKSJEFOND

+++

ANDRE
INVESTERINGER

HVA VELGER DU OG HVORDAN?

1

DET ER IKKE GRØNNERE PÅ DEN ANDRE SIDEN (SOM REGEL)

- SJEKK DIN EGEN BANK ELLER NETTMEGLER. HVA TILBYR DE?
- KAN DU HANDLE FOND OG AKSJER ENKELT?
- HAR DE EN SPAREROBOT?
- DELER DE KUNNSKAP OG INNSIKT?

2

LAG DIN PERSONLIGE SPAREPLAN

- HVA DRØMMER DU OM? **DITT SPAREMÅL**
- HVOR MYE HAR DU **OPPSPART**?
- HVOR MYE KAN DU **SPARE FAST** HVER MÅNED?
- HAR DU **DYRE LÅN/KREDITTER**? (BETAL NED FØRST)
- **NÅR** TRENGER DU PENGENE?
- MÅ NOE VÆRE **TILGJENGELIG**?
- KAN DU SPARE I **FLERE ÅR**, MER ENN 3 ÅR?

ELLER FÅ HJELP AV
EN AUTORISERT
FINANSIELL
RÅDGIVER.

HVOR MYE **FORVENTER** DU AT
SPAREPENGENE DINE SKAL
VOKSE I ÅRET?

HVILKE SPAREMÅL
HAR DU SATT DEG?

3

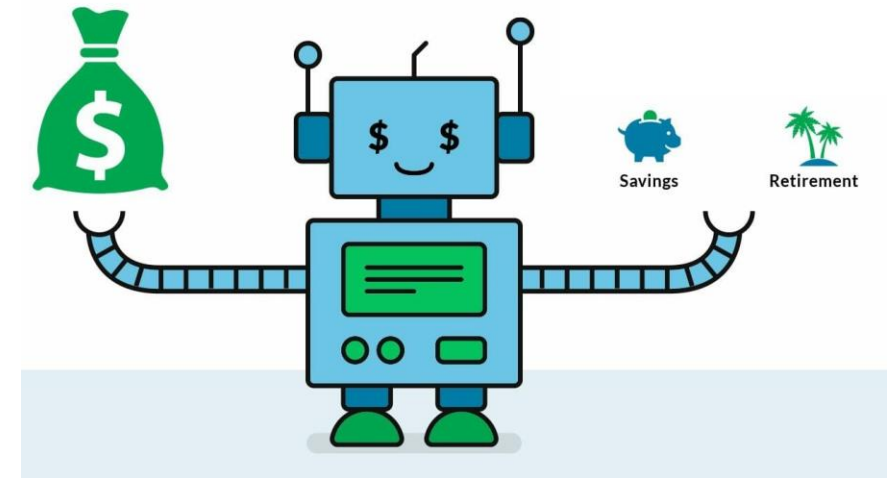
SPRE RISIKO OG FÅ ERFARING

- BESTEM **HVOR MYE** DU SKAL HA I AKSJER VERSUS RENTER
 - LAG EN **GLOBAL PORTEFØLJE**, ELLER VELG GLOBALT FOND
 - HVIS AKSJER: VELG MINST **6-8 I ULIKE SEKTORER**
EVENTUELT FØLG EN **UKESPORTEFØLJE**
 - **KRYDRE** MED NOE DU SYNES ER INTERESSANT
 - **ÅRLIG JUSTERING** AV FORDELINGEN (=REBALANSERING)
-
- HELT UTEN ERFARING? – START MED ET MINDRE BELØP OG ØK ETTERHVERT

SPAREROBOTER

NÅR DU SYNES DET ER VANSKELIG Å VELGE

- SJEKK UT: NORDNET, SBANKEN, KRON, EIKA OG NORDEA
- SVAR PÅ SPØRSMÅL OM **DINE HOLDNINGER** TIL RISIKO OG **DINE FORVENTNINGER** TIL HVOR MYE SPARINGEN SKAL VOKSE
- **FÅ ETT KONKRET FORSLAG** TIL ET FOND SOM PASSER DEG

Hvilken strategi har du?

 Vekst- eller verdi-aksjer?

 Lokal vs global. Vekting.

 Sektorer

 Utbytte-aksjer

 Volatilitet og risiko

 Langsiktighet vs kortsiktighet

 Bærekraft

Aksjehandel i praksis

**The trend is
your friend**

Bull- og Bear-marked

Bear :

Bjørnen går ned på alle 4 =
man tror på fallende marked
eller i en fallende trend

Bull :

Oksen stanger opp =
man tror på stigning eller i en
vekstfase

Volatilitet:

Svingninger

VIX: Fryktindeksen.

Høy VIX betyr økt frykt og fare for
oppbremsning og store
svingninger evt fall.

SAMLE ALT I AKSJESPAREKONTO

Aksjer

- Børsnoterte og EØS registrerte: Aksjer, EK bevis og ETF

Aksjefond

- Minst 80% aksjer
- EØS-registrert fond

Konto

- Det er ikke lov å få rente på denne kontoen

-
- A background image of two young women with long dark hair, wearing white blouses, laughing joyfully outdoors. The scene is brightly lit with sunlight, creating a warm and happy atmosphere. The background is slightly blurred, showing green foliage and a hint of a building.
- Skriv ned et konkret **sparemaal** i kroner
 - Når** skal målet nås
 - Skriv ned **delmål**
 - Last ned **app** / få tilgang
 - Få erfaring:** Start smått og bredt
 - Øk** etterhvert
 - Krydre sparingen med interesse og **gøy**
 - Ikke vent**

ETT FORSLAG...

1. OPPRETT AKSJESPAREKONTO OG BRUK DENNE!

2. LAG DEG EN PORTEFØLJE:

- 75 % BASIS: GLOBALT **INDEKSFOND** (det er billig og bredt)
- 15 % **AKSJEFOND** I SEKTORER / LAND DU LIKER SPES GODT
- 10 % AKSJER PÅ **OSLO BØRS** (minst 6 ulike. Sjekk utbytter)

- ✓ ANSVARLIGE INVESTERINGER, BÆREKRAFT ETC
- ✓ TENK PÅ GEBYRER

SLIK HOLDER JEG MEG OPPDATERT:

1. Kvelden TV : Sjekker Closing Bell @CNBC og Bloomberg News
2. Dagtid TV: TV2 Nyhetskanalen kl 09:30, 10:30, 11:30 og 16:30
3. Nettsider tidlig morgen: Bloomberg.com
4. Norske og godt oppdaterte næringslivsnyheter : www.dn.no www.finansavisen.no www.e24.no
5. Morgenrapporter i det fri: Nordnetbloggen og DNB Markets. Ofte finner du linken til de andre delt på twitter (krever da ikke innlogging)
6. Innloggede morgenrapporter: DNB, Nordea og Pareto – ofte også video. Alt er klart ca kl 08:00
7. Twitter. Facebook: Det finnes flere lukkede grupper du kan bli med i. Utfordringene er ryktespredning, uriktig informasjon og kaos.... Jentegrupper : Aksjejentene, Aksjeforum, Nordnet-jentene, DN kvinner...

The image shows a bronze statue of a young girl with her hands on her hips, looking towards a much larger bronze bull statue. The scene is set on a cobblestone street in a city, with buildings and street signs in the background. The girl's hair is in a ponytail, and she is wearing a short-sleeved dress and boots. The bull is a large, detailed sculpture with prominent horns. The text is overlaid on the left side of the image in three horizontal bars.

Lag en plan

Tenk på gøy

Ikke vent